

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

19 במאי 2008

383

י"ד באייר התשס"ח

עמוד

הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון מס' 14), התשס"ח-2008 574

הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון מס' 14), התשס"ח-2008

- תיקון סעיף 2
1. בחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2 –
- (1) בסעיף קטן (א) –
- (א) במקום "שנעשתה בגופו או בנוכחותו" יבוא "שהוא הנפגע בה או עד לה";
- (ב) במקום "או שהוא חשוד בעשייתה" יבוא "או שהוא החשוד בביצועה ואינו בר אחריות פלילית מפאת גילו";
- (ג) אחרי "ברשות חוקר ילדים" יבוא "ובנוכחותו";

ד ב ר י ה ס ב ר

ובכלל זה לקצר את פרקי הזמן הארוכים החולפים בין ביצוע העבירה לבין עדות הילד בבית המשפט. להעביר חקירות ילדים חשודים למשטרה, ולאסור חקירה נגדית של נפגע עבירה שהוא קטין בידי הנאשם.

בצד התיקונים הנוגעים לילדים באה ההצעה להסדיר גם את עדותם של קטינים מעל גיל 14, וזאת במסגרת התיקון המוצע לחוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים), התשי"ח-1957 (להלן – חוק חקירת עדים).

סעיף 1 לפסקאות (1) ו-(3)

סעיף 2(א) לחוק קובע כי אין גובים עדות מילד על עבירה המנויה בתוספת, שנעשתה בגופו או בנוכחותו או שהוא חשוד בעשייתה, ואין מקבלים כראיה הודעתו של ילד על עבירה כאמור, אלא ברשות חוקר ילדים.

מוצע, בפסקה 1(א) המוצעת, להחליף את המילים "שנעשתה בגופו או בנוכחותו" ובמקומן להתייחס לילד שהוא הנפגע בעבירה או עד לה. זאת כדי להתאים את הנוסח למינוחים הקיימים כיום בחקיקה וכדי להבהיר כי הוראות הסעיף חלות גם לגבי ילד שלא היה נוכח במקום ביצוע העבירה אך בכל זאת היה עד לה (למשל – עד ששמע את ביצוע העבירה ממקום אחר).

בפסקה 1(ב) המוצעת, מוצע לתקן את סעיף 2(א) לחוק כך שהוראותיו לא יחולו על ילדים חשודים שמלאו להם 12 שנים, וניתן יהיה להעיד ילד חשוד שמלאו לו 12 שנים, גם בלא אישורו של חוקר ילדים. הטעם המרכזי לתיקון המוצע הוא, שבמקרים מסוימים (בעיקר בעבירות מין), כדי למנוע בשלב מוקדם את הישנות המעשים יש חשיבות רבה, לדעת אנשי מקצוע, למפגש עם המשטרה ולחקירה שמכתיבת במשטרה, אשר תשקף את החומרה שבה הדבר נתפש אצל הרשויות.

בפסקה 1(ג) המוצעת, מוצע לקבוע כי אם התיר חוקר ילדים עדותו של ילד לפי סעיף 2(א) לחוק, יהיה

כללי חוק לתיקון דיני ראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955 (להלן – החוק או חוק הגנת ילדים), קובע הסדר ולפיו בעבירות מסוימות, בעיקר עבירות מין ואלימות, יחקרו ילדים, כהגדרתם בחוק (דהיינו מי שטרם מלאו להם 14 שנים) בידי חוקר ילדים ממוסד הרווחה והשירותים החברתיים, שעבר הכשרה מיוחדת לכך; עוד קובע החוק, כי בעבירות האמורות לא יעיד ילד בבית משפט אלא ברשות חוקר ילדים, וכי עדות ילד שנגבתה בידי חוקר הילדים וכן זיכרון הדברים או דוח החקירה, שנרשמו בידי חוקר הילדים, יהיו כשרים להתקבל כראיה בבית משפט, וניתן יהיה להרשיע נאשם בהסתמך עליהם, בתוספת סיוע.

בצד יתרונויותיו של הסדר זה עלה גם הצורך בתיקונו בנושאים שונים. החוק וההסדר שהופעל מכוחו נבחנו בשנים האחרונות בידי הגורמים המפורטים להלן, והתיקון המוצע הוא פרי המלצותיהם:

– צוות בין-משרדי בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה לשעבר, גב' יהודית קרפ. הצוות שכלל נציגים ממשרדי הממשלה ונציגים של ארגונים העוסקים בזכויות ילדים, בחן בעיות שונות ביישומן של ההסדר המעוגן בחוק, שהתעוררו במהלך הפעלתו;

– הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה, בראשות השופטת סביונה רוטלוי, שהוקמה בשנת 1997, בידי שר המשפטים, ואשר בין חבריה היו אנשי משפט, רווחה, אקדמיה וארגונים חוץ ממשלתיים.

בתיקון שולבו גם הערות של הוועדה לסדר דין פלילי בראשות השופט אליהו מצא, שהוקמה בידי שר המשפטים, ודנה בנושא בשנת 2004.

התיקון המוצע בא לתת פתרון לבעיות שונות שעלו במהלך תקופת הפעלתו של החוק, לאור הניסיון שנצבר,

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 96; התשס"ו, עמ' 51.

- (2) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא "אין בהוראות סעיף קטן זה כדי לגרוע מהוראות סעיף 2ב, או מהוראות סעיף 15 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001";
- (3) בסעיף קטן (ג), אחרי "רשאי בית המשפט" יבוא "מיוזמתו או לבקשת חוקר הילדים";
- (4) בסעיף קטן (ד)(7), במקום "לפי סעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984" יבוא "לפי כל דין".

הוספת סעיפים
2ב ו-12

2. לפני סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

- "נוכחות מלווה בעת 2ב. בכפוף להוראות סעיף 172 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982² (להלן – חוק סדר הדין הפלילי), ילד זכאי לכך שאדם המלווה אותו, לפי בחירתו, יהיה נוכח עמו במהלך עדותו בדיון בבית המשפט אף אם הדיון נערך בדלתיים סגורות לפי כל דין, אלא אם כן החליט בית המשפט אחרת, מטעמים שיירשמו.
- איסור חקירה נגדית 2ג. (א) הרשה חוקר ילדים לפי הוראות סעיף 2, להעיד ילד שהוא הנפגע בעבירה המנויה בתוספת, לא יחקור הנאשם בעצמו את הילד, אלא באמצעות סניגורו.
- (ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי חוקר הילדים, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להרשות את חקירת הילד בידי הנאשם.

ד ב ר י ה ס ב ר

סגורות המתקיים מכוח כל דין שהוא, ובכלל זה סעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב] התשמ"ד-1984 (ר' דברי הסבר לסעיף 2 להצעת החוק).

סעיף 2 לסעיף 2ב המוצע

סעיף 2ב המוצע קובע הוראה דומה להוראת סעיף 15 לחוק נפגעי עבירה, ומעגן את זכותו של ילד למלווה בבית המשפט בעת גביית עדותו, אף אם אינו נפגע העבירה. זאת, גם אם חוקר הילדים לא התנה את עדות הילד בנוכחות מלווה כאמור בסעיף 2(ד)(7) לחוק, וגם אם אין מדובר כלל בעבירה המנויה בתוספת.

כמו כן, מבהיר הסעיף המוצע כי הזכות למלווה קיימת גם כאשר הדיון מתקיים בדלתיים סגורות, לפי כל דין, ובין השאר לפי סעיף 6א לחוק וסעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.

סעיף 2ב המוצע קובע, בדומה לחוק זכויות נפגעי עבירה, כי זכות הליווי כאמור כפופה להוראות סעיף 172 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן – חוק סדר הדין הפלילי), שלפיו עד שטרם העיד, פרט לנאשם, לא יהיה נוכח בגביית עדותו של עד אחר, ואולם עד ששמע עדותו של עד אחר, אינו נפסל לעדות בשל כך בלבד. כלומר, אדם שצפוי להעיד במשפט, לא יוכל לשמש כמלווה, אלא אם כן העיד לפני הילד.

החוקר נוכח בעת מתן העדות בבית המשפט. זאת כדי שיוכל, במידת הצורך, להשמיע את עמדתו לעניין הפסקת גביית העדות או לבקש את הפסקתה, בהתאם לסמכותו המוצעת בפסקה (3).

לפסקה (2)

סעיף 2(ב) לחוק קובע כי בשעת גביית עדות מילד, אשר הותרה עדותו בידי חוקר ילדים, לא יהיו נוכחים אלא המנויים בסעיף.

סעיף 15 לחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001 (להלן – חוק נפגעי עבירה) מעגן את זכותו של נפגע עבירה לכך שאדם המלווה אותו, לפי בחירתו, יהיה נוכח עמו בדיון בבית המשפט. סעיף 2ב לחוק, כנוסחו המוצע בסעיף 2 להצעת החוק, קובע הוראה דומה לעניין ילד שהותרה עדותו (בין אם הוא הנפגע בעבירה ובין אם לאו).

מוצע להבהיר כי הוראת סעיף 2(ב) לחוק אינה גורעת מהוראות סעיף 15 לחוק נפגעי עבירה, ומהוראות סעיף 2 לחוק, כנוסחו המוצע.

לפסקה (4)

מוצע להתאים את נוסח סעיף 2(ד)(7) לחוק לנוסחו המוצע של סעיף 2ב (סעיף 2 להצעת החוק), ולציין כי הזכות למלווה תתקיים גם בעת קיומו של דיון בדלתיים

² ס"ח התשס"א, עמ' 183.

³ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

(ג) לא היה הנאשם מיוצג בהליך שאמור להעיד בו ילד כאמור בסעיף קטן (א), וסירב למינוי סניגור על אף שהוא זכאי לכך לפי סעיף 18(א)(17) לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995⁴, יודיע לו בית המשפט כי בהתאם להוראות סעיף זה אסור לו לחקור בעצמו את הילד, אלא ברשות חוקר הילדים.

החלפת סעיף 3 3. במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

"מינוי חוקרי ילדים 3. (א) שר המשפטים ימנה חוקרי ילדים לצורך חוק זה, בהמלצת ועדה שימנה (בסעיף זה – הוועדה), שחבריה הם:

(1) נשיא בתי המשפט לנוער או שופט נוער שנשיא בתי המשפט לנוער המליץ עליו, והוא יהיה יושב ראש הוועדה;

(2) נציג משרד הרווחה והשירותים החברתיים, שהוא חוקר ילדים בכיר;

(3) נציג המשרד לביטחון הפנים, שהוא קצין משטרה מחטיבת החקירות במשטרת ישראל, בעל כישורים מתאימים לנושא;

(4) עורך דין, שתחום עיסוקו נוגע לנושא, לפי המלצת לשכת עורכי הדין.

(ב) החלטות הוועדה יתקבלו ברוב דעות; היו הדעות שקולות, תכריע דעתו של יושב ראש הוועדה.

(ג) הוועדה רשאית לקבוע את סדרי דיוניה ועבודתה ככל שלא נקבעו בידי שר המשפטים.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 3 סעיף 3 לחוק כנוסחו היום, קובע כדלקמן:

"מינוי חוקרי ילדים"

3. (א) שר המשפטים ימנה חוקרי ילדים לצורך חוק זה.

(ב) לא יתמנה חוקר ילדים אלא לאחר התייעצות בוועדה.

(ג) הוועדה תהיה של חמישה, והם:

(1) שופט של בית משפט שלום המכהן אותה שעה כשופט לעניין פקודת העבריינים הצעירים, 1937, שיתמנה על ידי שר המשפטים;

(2) מומחה להיגינה רוחנית שיתמנה על ידי שר הבריאות;

(3) מחנך שיתמנה על ידי שר החינוך והתרבות;

(4) מומחה לטיפול בילד ובנוער שיתמנה על ידי שר הסעד;

(5) קצין משטרה גבוה שיתמנה על ידי שר המשטרה.

לסעיף 12 המוצע

מוצע לקבוע, כי ילד הנפגע בעבירה המנויה בתוספת לחוק, אשר העדתו הותרה בידי חוקר ילדים (בתנאים או שלא בתנאים), לא ייחקר בידי הנאשם בעצמו, אלא בידי סניגורו, אלא אם כן הרשה זאת חוקר הילדים, וכי יש ליידע בכך את הנאשם. הצורך ליידע את הנאשם על כך שאינו יכול לחקור בחקירה נגדית את הילד הנפגע, נועד למקרים שבהם הנאשם מתכוון לסרב למינוי סניגור (שלו הוא זכאי לפי המוצע בסעיף 9 להצעת החוק).

הטעם העיקרי לאיסור חקירה נגדית בידי הנאשם הוא החשש ממצוקה שתיגרם לילד הנחקר בידי מי שלפי הניטען פגע בו, והרצון לאפשר לילד עדות חופשית. איסור חקירה נגדית כאמור לגבי קטינים בעבירות מסוימות, ובעיקר בעבירות מין ואליומות, עוגן בחוק בכמה מדינות שבהן נוהג המשפט המקובל, וביניהן: אנגליה (סעיף 36 ל-Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999), ניו זילנד (סעיף F23 ל-1908 Evidence Act), וקנדה (סעיף 486(2.3) ל-Criminal Code הקנדי).

⁴ ס"ח התשנ"ו, עמ' 8.

(ד) לא יתמנה חוקר ילדים אלא אם כן מתקיימים בו כל אלה:

- (1) הוא בעל השכלה אקדמית בתחום העבודה הסוציאלית או בתחום אחר שלדעת הוועדה מכשיר אותו לשמש חוקר ילדים;
- (2) הוא בעל ניסיון של שנתיים לפחות בעבודה טיפולית עם ילדים; לעניין זה, "ניסיון" – לרבות ניסיון הנרכש בעבודה מעשית במסגרת לימודים;
- (3) הוא קיבל הכשרה מקצועית מתאימה כפי שקבע שר הרווחה והשירותים החברתיים, בהסכמת השר לביטחון הפנים.

תיקון סעיף 4

4. בסעיף 4 לחוק העיקרי –

- (1) האמור בו יסומן "א" ובסופו יבוא:
"3) על חקירת ילד שמלאו לו 12 שנים, החשוד בביצוע עבירה."
- (2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
"ב) נחקר ילד כאמור בסעיף קטן (א)3) בידי חוקר משטרה בעבירה המנויה בתוספת, וסבר החוקר בתחילת החקירה או במהלכה כי קיימת סבירות גבוהה שהילד לא ביצע את העבירה וכי הוא הנפגע בה או עד לה, יעביר את החקירה לחוקר ילדים.
ג) נחקר ילד כאמור בסעיף קטן (א)3) בידי חוקר משטרה בעבירה המנויה בתוספת, ובתום החקירה סבר החוקר כי הילד לא ביצע את העבירה וכי הוא הנפגע בה או עד לה, יודיע על כך לחוקר ילדים, ויחולו הוראות אלה:

ד ב ר י ה ס ב ר

המנויות בתוספת. כפי שצוין לעיל (ר' דברי הסבר לסעיף 1)ו(ב) להצעת החוק) במקרים מסוימים (בעיקר בעבירות מין), יש חשיבות רבה, לדעת אנשי מקצוע, למפגש של הילד החשוד עם המשטרה ולחקירה סמכותית במשטרה, אשר תשקף את החומרה שבה הדבר נתפש אצל הרשויות, זאת כדי למנוע בשלב מוקדם את הישנות המעשים.

לפסקה (2)

סעיף קטן (ב) המוצע בא להסדיר מצבים שבהם ילד ייחקר במשטרה מתוך הנחה שהוא חשוד בעבירה המנויה בתוספת לחוק, אך לאחר מכן, בתחילת החקירה או במהלכה יגלה החוקר כי קיימת סבירות גבוהה שהילד לא ביצע את העבירה, בין משום שלא היה שותף למעשה העבירה או מכל סיבה אחרת. במצב זה, אם מסתבר שהילד היה מעורב בעבירה כנפגע או כעד, מוצע לקבוע, כי חוקר המשטרה יעביר את החקירה לחוקר ילדים. זאת כדי שניתן יהיה להחיל עליו את ההסדרים המיוחדים שבחוק, אשר ימשיכו לחול לגבי נפגעי עבירה ועדים לה, לרבות אפשרות שחוקר הילדים יאסור את העדתו או יתנה אותה בתנאים, יגיש דין וחשבון של החקירה לבית המשפט וכיוצא באלה.

עוד מוצע לקבוע בסעיף קטן (ג) המוצע, כי במקרה שבו נחקר ילד בידי חוקר משטרה כחשוד, אך בתום החקירה הסתבר לחוקר שהילד לא ביצע את העבירה אך

(ד) השופט ישמש יושב ראש הוועדה.

(ה) הוועדה תקבע את סדרי דיוניה ועבודתה במידה שלא נקבעו בתקנות.

מוצע להחליף את הוראות סעיף 3 האמור ולעדכן את הרכב חברי הוועדה בהתאם לניסיון שנרכש בתקופת הפעלת הוראות החוק, באשר למינוי חוקרי ילדים, ולצורך ייעול הליכי הוועדה.

כן מוצע לעגן (בסעיף 5(ד) המוצע) את הכשירות הנדרשת מחוקרי ילדים ובכלל זה להסמיך את שר הרווחה והשירותים החברתיים לקבוע בתקנות את ההכשרה המקצועית הנדרשת מהם, הקבועה כיום בנהלים.

סעיף 4 לפסקה (1)

סעיף 4 לחוק, שעניינו חקירה על ידי חוקר ילדים בלבד, קובע כי "פרט לחקירה בעדות שחוקר הילדים הרשה אותה לפי סעיף 2, אין חוקרים ילד בעבירה המנויה בתוספת אלא על ידי חוקר ילדים". לאיסור זה קבועים שני סייגים שבהתקיימם מותרת חקירה גם שלא בידי חוקר ילדים. לאור הוצאת ילדים חשודים מגדר תחולת ההוראה שבסעיף 2(א) לחוק כמוצע בסעיף 1)ו(ב) להצעת החוק, מוצע להוסיף סייג נוסף בסעיף 4 לחוק כך שחוקר משטרה יהיה רשאי לחקור ילדים מעל גיל 12 החשודים בביצוע עבירה מן העבירות

(1) חוקר הילדים יעיין בתיעוד החקירה שנעשה לפי סעיף 9ד לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971⁵, ייפגש עם הילד, ויחליט בהתאם לכך אם להרשות את העדתו של הילד לפי סעיף 2; (2) החליט חוקר הילדים, לפי פסקה (1), שלא להרשות את העדתו של הילד, יחקור את הילד מחדש.

(ד) חוקר ילדים החוקר לפי הוראות סעיפים קטנים (ב) או (ג), ילד שמלאו לו 12 שנים, ימשיך בחקירה ולא יעבירה לחוקר משטרה גם אם במהלך החקירה היה לו יסוד סביר לחשד כי הילד ביצע את העבירה.

5. תיקון סעיף 5ב בסעיף 5ב לחוק העיקרי, המילים "[נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן – חוק סדר הדין הפלילי)" – יימחקו.

6. הוספת סעיף 10א אחר סעיף 10 לחוק העיקרי יבוא:

10א. "הגבלת המועד לפתיחת משפט ולהעדת ילדים הוגש כתב אישום בעבירה המנויה בתוספת, וחוקר ילדים הרשה לפי הוראות סעיף 2 להעיד ילד שהוא הנפגע בעבירה, ייפתח המשפט ותיגבה עדותו של הילד לא יאוחר מתום 90 ימים ממועד הגשת כתב האישום, אלא אם כן מתקיים אחד מאלה:

(1) חוקר הילדים התנה את העדתו של הילד, לפי הוראות סעיף 2(ד)2, בגבייתה בתום תקופה ארוכה יותר מהתקופה האמורה;

(2) פרקליט מחוז או בית המשפט אישרו שלא להעיד את הילד בתקופה האמורה, מטעמים מיוחדים שיירשמו.

ד ב ר י ה ס ב ר

המהמקרים הדבר בלתי נמנע שכן הוא נובע מנסיבות חיצוניות כגון קושי באיתור החשוד, אך במקרים רבים הסיבה לעיכוב מקורה באילוצים של מערכת המשפט ואכיפת החוק.

חלוף הזמן עלול לפגום בכל עדות, בשל הפגיעה ביכולת לזכור את האירועים וכדומה. פגיעה זו רבה במיוחד ככל שגיל העד נמוך יותר, דבר המשפיע על איכות העדות ועל היכולת לחקור את העד; כאשר מדובר בנפגע עבירה, פגיעתו של העיכוב רבה עוד יותר, במיוחד בעבירות חמורות. הנושא נפתח מחדש לאחר חלוף זמן רב, ובמקרים שבהם נעברה העבירה עלולה להיות בכך משום חוויה מחודשת של האירוע, המהווה משוכה בפני שיקומו של הילד; העיכוב עלול למנוע טיפול נפשי במקרים שבהם הוא נדרש, וזאת מחשש שטיפול כזה ישפיע על מהימנות העדות.

במקרים רבים, התקופה הארוכה החולפת עד מועד המשפט מהווה נימוק של חוקרי ילדים לאי התרת העדות; זירוז ההליכים במקרה כזה עשוי לעודד את חוקרי הילדים להתיר את העדת הילדים. מכיוון שעצם הגשת כתב האישום מותנית בקיום תנאים נוספים לרבות איסוף מלוא חומר הראיות, מוצע כי הגבלת מועדי ההעדה תחול ממועד הגשת כתב האישום; לפי ההצעה, משהוגש כתב האישום, ייפתח המשפט ותיגבה עדות הילד או הקטין, בתוך 90 ימים.

היה מעורב בעבירה כנפגע או כעד, יחול הכלל ולפיו כדי להתיר את עדותו, יש לקבל את אישורו של חוקר ילדים. לפיכך במצב זה, על חוקר המשטרה להודיע לחוקר הילדים כי חקירתו העלתה שהילד אינו חשוד בביצוע העבירה, וחוקר הילדים ייפגש עם הילד ויעיין בתיעוד החקירה המשטרית כדי להחליט אם להתיר את עדותו, אם לאו. אם יחליט שלא להתיר את העדות, יערוך את החקירה מחדש, וזאת בכדי שיחולו ההסדרים המיוחדים שבחוק, כאמור לעיל.

עם זאת, כדי להימנע מהעברה חוזרת ונשנית של חקירות, מוצע לקבוע, בסעיף קטן (ד) המוצע, כי משעברה החקירה לחוקר הילדים, בין אם הועברה אליו במהלך חקירה משטרית לפי סעיף קטן (ב) המוצע ובין אם הועברה אליו בתום חקירה משטרית לפי סעיף קטן (ג) המוצע, היא לא תועבר בחזרה למשטרה, וזאת גם אם בסופו של דבר היה לחוקר הילדים יסוד סביר להניח שהילד ביצע את העבירה.

סעיף 5 לאור הוספת סעיף 2ב לחוק אשר מגדיר את שמו המלא של חוק סדר הדין הפלילי, מתייתר אזכורו המלא הקיים בסעיף 5ב לחוק.

סעיף 6 אחת הבעיות הקשות בהעדת ילדים, בפרט, וקטינים בכלל, נוגעת לזמן הרב החולף ממועד ביצוע העבירה ועד מתן העדות בבית המשפט. בחלק

⁵ ס"ח התשל"א, עמ' 134.

7. בחוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים), התשי"ח-1957⁶, אחרי סעיף ג2 יבוא:
 "איסור חקירה נגדית בידי נאשם" ד2. (א) מעיד קטין שהוא נפגע בעבירה המנויה בתוספת, לא יחקור אותו הנאשם בעצמו אלא באמצעות סניגורו.
 (ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי בית המשפט, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להרשות את חקירת הילד בידי הנאשם.
 (ג) לא היה הנאשם מיוצג בהליך שאמור להעיד בו קטין כאמור בסעיף קטן (א), וסירב למינוי סניגור על אף שהוא זכאי לכך לפי סעיף 18(א)18 לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, יודיע לו בית המשפט, כי בהתאם להוראות סעיף זה אסור לו לחקור בעצמו את הקטין, אלא ברשות בית המשפט.
- הגבלת המועד לפתיחת משפט ולהעדת קטינים ול72. הוגש כתב אישום בעבירה המנויה בתוספת, וקטין שהוא הנפגע בעבירה אמור להעיד בעניינה, ייפתח המשפט ותיגבה עדותו של הקטין לא יאוחר מתום 90 ימים ממועד הגשת כתב האישום, אלא אם כן פרקליט מחוז או בית המשפט אישרו שלא להעיד את הקטין בתקופה האמורה, מטעמים מיוחדים שיירשמו."
8. בחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971⁷ (להלן – חוק הנוער), אחרי סעיף ג9 יבוא:
 "תיעוד חקירות ילדים" ד9. על חקירה של ילד כהגדרתו בחוק הגנת ילדים, שמלאו לו 12 שנים, החשוד בביצוע עבירה המנויה בתוספת לחוק האמור, יחול, בשניונים המחויבים, סעיפים 5א, 5ב ו-6 לחוק הגנת ילדים."
9. בחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, בסעיף 18(א), אחרי פסקה (16) יבוא:

תיקון חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול)

תיקון חוק הסניגוריה הציבורית

ד ב ר י ה ס ב ר

מתחולת החוק ילדים חשודים שמלאו להם 12 שנים, והמעביר את חקירתם למשטרה, מוצע להוסיף לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, את סעיף 9 אשר יחיל על חקירת ילדים חשודים כאמור, הנחקרים במשטרה, את ההוראות לעניין הסדרי תיעוד החקירה שבסעיף 5א לחוק, את ההוראות לעניין רכיב העיון בהקלטה שבסעיף 5ב לחוק, ואת חובת הסודיות שבסעיף 6 לחוק. אמנם כיום התיעוד החוזתי של החקירה לפי הוראות חוק הגנת ילדים נועד לאפשר את הגשתו לבית המשפט, אך ככלל יש מטרות נוספות לתיעוד החקירה, לרבות אמצעי לצמצום חשש של לחץ יתר על החשוד וכדומה. לכן מוצע להותיר על כנה את חובת התיעוד כפי שהיא קיימת כיום לגבי ילדים החשודים בביצוע עבירה.

סעיף 9 (א) לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995 (להלן – חוק הסניגוריה הציבורית), קובע את המקרים המזכים אדם בייצוג בהליך פלילי. לפי סעיף ג2

עם זאת עשויים להיות מקרים שבהם מטעמים שונים תהיה הצדקה לחריגה מהמועדים האמורים, ולכן מוצע לקבוע כי מטעמים מיוחדים תתאפשר חריגה כזו.

סעיף 7 מוצע לתקן את חוק חקירת עדים, ולהחיל לגבי קטינים, גם אם מלאו להם 14 שנים, הוראות דומות לאלה המוצעות בחוק לגבי ילדים. כך מוצע להוסיף לחוק חקירת עדים את סעיף ד2 המוצע שעניינו איסור חקירה נגדית בידי נאשם, בדומה לסעיף ג2 לחוק הגנת ילדים, כנוסחו המוצע בסעיף 2 להצעת החוק (ר' דברי הסבר לסעיף האמור). עוד מוצע להוסיף לחוק חקירת עדים את סעיף דה, שעניינו הגבלת המועד לפתיחת משפט ולהעדת קטינים, בדומה לסעיף א10 לחוק הגנת ילדים, כנוסחו המוצע בסעיף 6 להצעת החוק (ר' דברי הסבר לסעיף האמור).

סעיף 8 בהמשך לתיקון המוצע לסעיפים (א) 2 ו-4 לחוק, בסעיפים 1(1) (ב) ו-1(1) להצעת החוק, המוציא

⁶ ס"ח התשי"ח, עמ' 16.

⁷ ס"ח התשל"א, עמ' 134.

"(17) נאשם בעבירה המנויה בתוספת לחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955, שהנפגע בה או עד לה הוא ילד כהגדרתו באותו חוק;

(18) נאשם בעבירה המנויה בתוספת לחוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים), התשי"ח-1957, שהנפגע בה הוא קטין שאמור להעיד בעניינה."

- תחילה 10. (א) תחילתם של סעיף 2(א) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 1(1)(ב) לחוק זה, סעיף 4(א)3 לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 4(1) לחוק זה, וסעיף 9 לחוק הנוער, כנוסחו בסעיף 9 לחוק זה, במועד שיקבע השר לביטחון הפנים בהסכמת שר המשפטים ושר האוצר.
- (ב) תחילתו של סעיף 3 לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 3 לחוק זה, ארבעה חודשים מיום פרסומו.
11. חוקר ילדים שמונה לפי הוראות סעיף 3 לחוק העיקרי, כנוסחו ערב תחילתו של חוק זה, יראו אותו כאילו מונה לפי הוראות סעיף 3 לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 3 לחוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 10 מכיוון שהסעיפים שעניינם העברת סמכויות החקירה ממערך חוקרי הילדים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים למשטרה כרוכים בעלויות תקציביות, מוצע לקבוע כי מועד תחילתם ייקבע בידי השר לביטחון הפנים בהסכמת שרי המשפטים והאוצר.

כמו כן, לצורך ההיערכות המתחייבת מקביעת ההסדר המוצע בסעיף 3 לעניין מינוי ועדה כמפורט באותו סעיף, מוצע כי סעיף זה ייכנס לתוקף ארבעה חודשים מיום פרסום החוק המוצע.

השפעה על זכויות הילד

החוק המוצע עוסק בחקירות ובהעדת ילדים עד גיל 14, וכן קובע הוראות בעניין חקירות ועדות קטינים עד גיל 18.

ראשית קובעת הצעת החוק כי חקירות ילדים החשודים בעבירות מין ואלימות יועברו ממערך חוקרי הילדים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים למשטרה. העברת חקירות הילדים תשנה את אופי חקירתם לאור העובדה שהחקירה תיעשה בידי איש משטרה (ר' דברי הסבר לסעיף 1(1)(ב) להצעת החוק).

שנית קובעת הצעת החוק, בסעיף 2 לחוק, כנוסחו המוצע בסעיף 2 להצעה, את זכותו של ילד, שאדם המלווה אותו יהיה נוכח עמו במהלך הדיון בבית המשפט אף אם הוא נערך בדלתיים סגורות. זכות הליווי כזכות מוקנית, גם כשהילד אינו נפגע בעבירה, עשויה להקל עליו את ההתנסות הכרוכה במתן עדות (ר' דברי הסבר לסעיף 2 להצעת החוק).

החוק המוצע קובע גם איסור על חקירה נגדית של קטינים בידי נאשם, ומגביל ככלל את המועדים לעדות קטינים נפגעי עבירה ל-90 ימים ממועד הגשת כתב האישום (סעיפים 10 ו-11 לחוק, כנוסחו בסעיפים 2 ו-6 להצעה וסעיפים 7 ו-12 לחוק חקירת עדים, כנוסחו בסעיף 7 להצעה). הגבלת מועדי החקירה תאפשר לילד להעיד בעת שזיכרונו מהאירוע טרי יותר, ולכן תקל עליו את העדות. זאת ועוד: ככל שמדובר בנפגעי עבירה, יאפשר סיום מהיר של שלב עדות הילד מתן טיפול נפשי, במקרים המתאימים, בלא חשש של השפעה על העדות (ר' דברי הסבר לסעיפים 2, 6 ו-7 להצעת החוק).

לחוק, כנוסחו בסעיף 2 להצעת החוק, וסעיף 7 לחוק חקירת עדים, כנוסחו בסעיף 7 להצעת החוק, תיאסר חקירה נגדית של ילדים וקטינים בידי נאשם; בשל כך מוצע להוסיף את הנאשמים שנאסרה עליהם עריכת חקירה נגדית כאמור לעיל, לרשימת הזכאים לייצוג על ידי הסניגוריה הציבורית, המפורטת בסעיף 18(א) לחוק הסניגוריה הציבורית.

גם מלבד קיומו של איסור החקירה הנגדית בידי נאשם, יש הצדקה לקבוע זכות ייצוג לנאשם במשפט שבו מופעלים הסדרי העדה מיוחדים; בהסדר שבחוק, במיוחד כאשר הילד אינו מעיד כלל בבית המשפט, יש פגיעה רבה בזכויות הנאשם, כולל בזכות העימות ובאפשרות לחקירה נגדית מלאה של העד; ההגנה על שלום הילד היא שעמדה לנגד עיני המחוקק בקביעת ההסדר, ואולם כדי להפחית את הפגיעה בנאשם ראוי שבמקרים שבהם חל ההסדר שבחוק, יהיה הנאשם מיוצג בידי סניגור.

גם כאשר הילד מעיד, אך עדותו מותנית בתנאים, ובמיוחד עדות שלא בנוכחות הנאשם, נדרש ייצוגו של הנאשם; כך גם כיום בסעיף 2ב(ג) לחוק חקירת עדים קיימת חובת מינוי סניגור לפני שבית המשפט מחליט על גביית עדות מתלונן שלא בנוכחות נאשם. ההצדקה לזכות לייצוג נותרת בעינה אף אם חוקר הילדים התיר עדות הילד בלא תנאים, שכן במקרה זה ניתן להפסיק את העדת הילד או להוסיף תנאי העדה במהלך העדות.

יצוין כי הזכות למינוי סניגור בהליכים לפי החוק חלה בכל מקרה שבו הנפגע בעבירה או העד לה הוא ילד, גם אם אינו אמור להעיד לעומת זאת, הזכות למינוי סניגור בהליכים לפי חוק חקירת עדים מצומצמת יותר, וחלה רק במקרה שבו נפגע העבירה הוא קטין האמור להעיד בעניינה. ההבדל נובע מכך שלפי חוק הגנת ילדים אם הילד אינו מעיד, יכול חוקר הילדים להעיד במקומו – ואז עלולה להיגרם לנאשם פגיעה באפשרותו לערוך חקירה נגדית, דבר המצדיק כשלעצמו מינוי סניגור. הסדר כזה לא קיים לגבי קטינים שאינם ילדים, ואז אם אין המדובר בקטין שהוא נפגע העבירה – שלגביו חל איסור החקירה הנגדית האישית – או שהקטין הנפגע לא אמור להעיד מסיבה כלשהי, אין עילה למינוי סניגור (העובדה שמעורב בהליך קטין, אין בה כשלעצמה כדי להצדיק מינוי כאמור).